

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

С. О. Загороднюк

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З КРИМІНОЛОГІЇ

для здобувачів вищої освіти спеціальності 262
«Правоохоронна діяльність», бакалавр

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 343.9(075.8)

3-14

Рецензенти:

Н. А. Мирошниченко, кандидат юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»;

І. А. Дришлюк, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано Вченою радою
Міжнародного гуманітарного університету
(протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.)

Загороднюк С. О.

3-14 Навчально-методичні матеріали з кримінології : для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 Правоохоронна діяльність, бакалавр / С. О. Загороднюк. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 32 с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/>

DOI

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Кримінологія» розроблено відповідно до чинного навчального плану. Вони складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій з проведення практичних занять і завдань для самостійної роботи здобувачів, списку рекомендованої літератури. Матеріали призначено для студентів факультету права та економіки Міжнародного гуманітарного університету, які навчаються на освітньому рівні бакалавра за спеціальністю «Правоохоронна діяльність». Вивчення дисципліни «Кримінологія» допоможе здобувачам зрозуміти теоретичні та практичні проблеми, що стосуються сучасного розуміння такого негативного суспільного явища як злочинність та комплексно засвоїти сучасні підходи щодо запобігання кримінальним правопорушенням.

УДК 343.9(075.8)

© С. О. Загороднюк, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
САМОСТІЙНА РОБОТА	10
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	27

ПЕРЕДМОВА

Кримінологія є провідною галуззю права національної системи права, є комплексною наукою про злочинність. Водночас кримінологія є однією з галузевих теоретико-правових наук, яка вивчає особу злочинця, причини і умови, що детермінують злочинність і окремі злочинні посягання та заходи нормативно-правового і соціального впливу на них з метою контролю та протидії цим негативним явищам. Вивчення кримінології ґрунтується на історико-діалектичному підході із застосуванням основних положень філософії, права, соціології, психології та інших наук.

Знання кримінології має важливе значення для студентів юридичних навчальних закладів.

Метою кримінології як навчальної дисципліни є опанування знаннями та практичними навичками стосовно визначення основних понять курсу, сутності та соціального призначення державних і правових явищ у державі; надання знань про основні поняття, категорії, інститути кримінології; аналізувати зміст Конституції України, Кримінального кодексу України, міжнародних конвенцій та інших нормативно-правових актів; вміло користуватися джерелами конституційного права; узагальнення досвіду роботи судових та правоохоронних органів, стійких сучасних знань з теорії і практики кримінального права, формуванні у них навиків і вмінь самостійного аналізу стану кримінального законодавства, системному освоєнні тем кримінології, навиків розробки науково-практичних рекомендацій щодо їх удосконалення, розвитку здібностей до науководослідної роботи, а також самостійності та відповідальності в обґрунтуванні та використанні в практичній роботі нормативного матеріалу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття, предмет, функції кримінології.

Кримінологія як соціально-правова наука: становлення та сучасний стан. Складові предмети кримінології в історичній традиції та сучасній науці. Функції кримінології на сучасному етапі. Практичне значення кримінологічного знання. Правова складова кримінологічної науки. Розмежування кримінології та інших юридичних та суспільних наук, їх взаємозв'язок та взаємодія.

Тема 2. Проблеми визначення злочинності. Характеристики та ознаки злочинності.

Основні підходи до розуміння злочинності у сучасній кримінологічній науці. Злочинність та злочин: співвідношення понять. Властивості злочинності. Характеристики злочинності. Функції злочинності.

Тема 3. Кримінологічна характеристика злочинності в Україні. Тенденції злочинності в сучасному світі.

Показники злочинності: теоретичне та практичне значення. Стан злочинності в Україні: загальна характеристика. Латентність злочинності: поняття, види, методи аналізу. Місце України на світовій та регіональній «мапі» злочинності.

Тема 4. Теорії пояснення злочинності та їх практичне значення.

Теоретичне значення та практична доцільність теорій пояснення злочинності. Причини та умови злочинності: співвідношення понять. Зв'язок підходів до пояснення злочинності з поглядами на її сутність. Провідні підходи до пояснення злочинності (біологічний (біо-психологічний), психолого-психіатричний, соціологічний, багатофакторний).

Тема 5. Особа, яка вчиняє злочин: визначення, характеристика, особливості становлення, типологія та класифікація.

Поняття особистості особи, яка вчиняє злочин, та практичне значення її вивчення. Доцільність нормативного закріплення

поняття «особистість особи, яка вчиняє злочин». Елементи характеристики особистості особи, яка вчиняє злочин. Поняття процесу соціалізації та проблема десоціалізації особистості. Типологія та класифікація осіб, які вчиняють злочини.

Тема 6. Механізм індивідуальної злочинної поведінки.

Механізм індивідуальної злочинної поведінки: поняття та практичне значення вивчення. Мотивація, її теоретичне та практичне значення. Прийняття та виконання рішення. Мотивація злочинів та пост кримінальна поведінка особи. Основні типи механізмів індивідуальної злочинної поведінки.

Тема 7. Запобігання злочинності: поняття, принципи, системні елементи, основи планування.

Запобігання злочинності: визначення основних понять. Система запобігання злочинності в Україні на сучасному етапі. Загальна характеристика заходів запобігання злочинності в Україні. Суб'єкти запобігання злочинності в Україні: загальний аналіз. Правова основа запобігання злочинності в Україні. Теоретичне та практичне значення кримінологічного планування.

Тема 8. Загальна кримінально корислива злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.

Поняття користі. Користь як мотив злочинної поведінки. Поняття загально кримінальної корисливої злочинності та її кримінологічна характеристика. Особливості особистості осіб, які вчиняють загально кримінальні корисливі злочини. Особливості запобігання загально кримінальній корисливій злочинності в Україні на сучасному етапі.

Тема 9. Загальна кримінально насильницька злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.

Визначення загально кримінальної насильницької злочинності та її ознаки. Кримінологічна характеристика загально кримінальної насильницької злочинності на сучасному етапі. Особливості причин та умов вчинення загально кримінальних насильницьких злочинів. Особистість особи, яка вчиняє такі злочини. Особливості системи запобігання загально кримі-

нальній насильницькій злочинності в Україні на сучасному етапі.

Тема 10. Рецидивна та професійна злочинність на сучасному етапі: кримінологічна характеристика та особливості запобігання. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище.

Рецидив: кримінально-правове та кримінологічне розуміння. Рецидивна злочинність: поняття та кримінологічна характеристика. Види рецидиву. Поняття та ознаки кримінального професіоналізму. Співвідношення особистості рецидивіста та особистості професійного злочинця. Причини та умови рецидивної та професійної злочинності: загальні та особливі характеристики. Суб'єкти та заходи запобігання рецидивній та професійній злочинності.

Тема 11. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище.

Поняття та ознаки пенітенціарної злочинності. Причини і умови злочинної поведінки в місцях позбавлення волі. Типи злочинців, які вчиняють злочини в установах відбування покарання. Профілактика злочинів в установах відбування покарання.

Тема 12. Економічна злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.

Поняття та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні на сучасному етапі. Латентність економічних злочинів. Особливості причинного комплексу економічної злочинності. Основні умови вчинення економічних злочинів в Україні на сучасному етапі. Глобалізація та економічна злочинність. Основні характеристики особистості особи, яка вчиняє економічні злочини. Психологічні особливості осіб та їх вплив на вчинення економічних злочинів. Система запобігання економічній злочинності: загальна характеристика.

Тема 13. Корупційна злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.

Поняття корупційної злочинності. Види корупційних правопорушень. Корупційна злочинність в Україні та світі. Основні напрями запобігання корупційній злочинності в Україні.

Тема 14. Організована злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.

Поняття організованої злочинності. Види організованих кримінальних правопорушень. Структура організованих злочинних угруповань. Організована злочинність в Україні та світі. Основні напрями запобігання організованій злочинності в Україні.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-науковий рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь – 26 «Цивільна безпека»	Нормативна <i>Обов'язкова</i>	
Загальна кількість годин –120	Спеціальність – 262 «Правоохоронна діяльність»	6	6, 7
		Лекції	
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень	28 год	16 год
		Практичні	
		28 год.	16 год
		Самостійна робота	
		64 год	88 год
		Вид контролю: екзамен	

САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Кримінологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

**Тематика та питання до самостійної підготовки
та індивідуальних завдань**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<p>Тема 1. Поняття, предмет, функції кримінології.</p> <p>1. Поняття і предмет кримінології. 2. Місце кримінології серед інших наук, їх взаємозв'язок та взаємодія. 3. Система кримінології. 4. Метод кримінології.</p> <p>Реферати по темам:</p> <p>1. Задачі кримінології. 2. Особливості методики кримінологічних досліджень.</p>	4	6
2	<p>Тема 2. Проблеми визначення злочинності. Характеристики та ознаки злочинності.</p> <p>1. Основні підходи до розуміння злочинності у сучасній кримінологічній науці. 2. Злочинність та злочин: співвідношення понять. 3. Властивості злочинності.</p> <p>Реферати по темам:</p> <p>1. Характеристики злочинності. 2. Функції злочинності.</p>	4	6

3	<p>Тема 3. Кримінологічна характеристика злочинності в Україні. Тенденції злочинності в сучасному світі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Показники злочинності: теоретичне та практичне значення. 2. Стан злочинності в Україні: загальна характеристика. 3. Латентність на злочинності: поняття, види, методи аналізу. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце України на світовій та регіональній «мапі» злочинності. 2. Поняття та види латентності злочинності в Україні. 	4	6
4	<p>Тема 4. Теорії пояснення злочинності та їх практичне значення.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа та закономірності причин злочинності та їх пояснення в зарубіжній кримінології. 2. Сучасні біологічні концепції причин злочинності. Біологічні та біо-соціальні теорії, їх представники. 3. Соціологічний напрямок пояснення причин злочинності. 4. Соціологічні школи зарубіжної кримінології. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика причин злочинності в зарубіжних країнах та їх особливості. 2. Характеристика рівня, динаміки і структури злочинності в зарубіжних країнах. Основні показники, характер і тенденції злочинності у розвинутих країнах: США, Великобританії, Франції, Німеччині, Японії. 	4	6
5	<p>Тема 5. Особа, яка вчиняє злочин: визначення, характеристика, особливості становлення, типологія та класифікація.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття особистості особи, яка вчиняє злочин, та практичне значення її вивчення. 2. Доцільність нормативного закріплення поняття «особистість особи, яка вчиняє злочин». 3. Елементи характеристики особистості особи, яка вчиняє злочин. 4. Поняття процесу соціалізації та проблема десоціалізації особистості. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типологія осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення. 2. Практичне значення дослідження особистості злочинця. 	4	6

6	<p>Тема 6. Механізм індивідуальної злочинної поведінки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Механізм індивідуальної злочинної поведінки: поняття та практичне значення вивчення. 2. Мотивація, її теоретичне та практичне значення. 3. Прийняття та виконання рішення. 4. Мотивування злочинів та пост-кримінальна поведінка особи. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття механізму індивідуальної злочинної поведінки 2. Основні типи механізмів індивідуальної злочинної поведінки. 	4	6
7	<p>Тема 7. Запобігання злочинності: поняття, принципи, системні елементи, основи планування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Запобігання злочинності: визначення основних понять. 2. Система запобігання злочинності в Україні на сучасному етапі. 3. Загальна характеристика заходів запобігання злочинності в Україні. 4. Суб'єкти запобігання злочинності в Україні: загальний аналіз. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правова основа запобігання злочинності в Україні. 2. Теоретичне та практичне значення кримінологічного планування. 	4	6
8	<p>Тема 8. Загально кримінально корислива злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття користі. Користь як мотив злочинної поведінки. 2. Поняття загально кримінально корисливої злочинності та її кримінологічна характеристика. 3. Особливості особистості осіб, які вчиняють загально кримінальні корисливі злочини. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості запобігання загально кримінальній корисливій злочинності в Україні на сучасному етапі. 2. Поняття корисливого мотиву кримінальних правопорушень. 	4	6

9	<p>Тема 9. Загально-кримінальна насильницька злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.</p> <p>1. Визначення загально-кримінальної насильницької злочинності та її ознаки.</p> <p>2. Кримінологічна характеристика загально-кримінальної насильницької злочинності на сучасному етапі.</p> <p>3. Особливості причин та умов вчинення загально-кримінальних насильницьких злочинів. Особистість особи, яка вчиняє такі злочини.</p> <p>Реферати по темам:</p> <p>1. Особливості системи запобігання загально-кримінальній насильницькій злочинності в Україні на сучасному етапі.</p> <p>2. Поняття насильства в кримінальному праві.</p>	4	6
10	<p>Тема 10. Рецидивна та професійна злочинність на сучасному етапі: кримінологічна характеристика та особливості запобігання. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище.</p> <p>1. Рецидив: кримінально-правове та кримінологічне розуміння.</p> <p>2. Рецидивна злочинність: поняття та кримінологічна характеристика. Види рецидиву.</p> <p>3. Поняття та ознаки кримінального професіоналізму.</p> <p>4. Співвідношення особистості рецидивіста та особистості професійного злочинця.</p> <p>6. Причини та умови рецидивної та професійної злочинності: загальні та особливі характеристики.</p> <p>Реферати по темам:</p> <p>1. Суб'єкти та заходи запобігання рецидивній та професійній злочинності.</p> <p>2. Поняття рецидиву та його видів в кримінальному праві.</p>	4	6
11	<p>Тема 11. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище.</p> <p>1. Поняття та ознаки пенітенціарної злочинності.</p> <p>2. Причини і умови злочинної поведінки в місцях позбавлення волі.</p> <p>3. Типи злочинців, які вчиняють злочини в установах відбування покарання.</p> <p>Реферати по темам:</p> <p>1. Профілактика злочинів в установах відбування покарання.</p> <p>2. Специфічні особливості вчинення злочинів в установах відбування покарання.</p>	6	7

12	<p>Тема 12. Економічна злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття економічної злочинності. 2. Кримінально-правова класифікація злочинів у сфері економіки. 3. Причини та умови злочинності у сфері економічної діяльності. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Попередження злочинів у сфері економіки. 2. Особливості економічної злочинності. 	6	7
13	<p>Тема 13. Корупційна злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття корупційної злочинності. 2. Види корупційних правопорушень. 3. Корупційна злочинність в Україні та світі. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями запобігання корупційній злочинності в Україні. 2. Поняття неправомірної вигоди в кримінальному праві. 	6	7
14	<p>Тема 14. Організована злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття організованої злочинності. 2. Види організованих кримінальних правопорушень. 3. Структура організованих злочинних угруповань. <p>Реферати по темам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організована злочинність в Україні та світі. 2. Основні напрями запобігання організованій злочинності в Україні. 	6	7

Тема 1. Поняття, предмет, функції кримінології

Контрольні запитання:

1. Поняття і предмет кримінології.
2. Місце кримінології серед інших наук, їх взаємозв'язок та взаємодія.
3. Система кримінології.
4. Метод кримінології.
5. Функції кримінології.

Завдання 1. Відобразити у таблиці (схеми) взаємозв'язок кримінології з юридичними і неюридичними науками (дисциплінами). Прокоментувати зміст цієї таблиці (схеми).

Завдання 2. Скласти схему щодо визначення функцій кримінології. Прокоментувати її зміст.

Завдання 3. Підготувати доповідь щодо історичного розвитку кримінологічної науки в Україні.

Завдання 4. Підготувати доповідь щодо практичного значення кримінологічного знання. Підготуватись до дискусії на практичному занятті.

Завдання 5. Скласти схему з відображенням етапів (стадій) організації кримінологічного дослідження.

Завдання 6. Скласти схему (таблицю) основних проблем, які складають сутність предмета кримінології.

Завдання 7. Скласти схему системи кримінологічної науки.

Завдання 8. Скласти таблицю визначення методів збору та обробки кримінологічної інформації з їх характеристикою.

Завдання 9. Кримінологічні дослідження здійснюються у відповідності з розробленими раніш прикладними процедурами, які передбачають загальну систему дій і спосіб організації всього дослідження. У цьому зв'язку заслуговує уваги питання про етапи кримінологічних досліджень. Воно складається з певних етапів.

Назвіть їх та вкажіть їх сутність з відображенням цього в таблиці.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Поняття та зміст елементів предмета кримінології.
2. Складові предмету кримінології в історичній традиції та сучасній науці.
3. Кримінологічне прогнозування: поняття, види і цілі.
4. Кримінологічне дослідження: види, цілі і завдання.
5. Поняття методології кримінологічної науки.
6. Поняття та характеристика статистичних методів для обробки кримінологічної інформації.

Тема 2. Проблеми визначення злочинності. Характеристики та ознаки злочинності

Контрольні запитання:

1. Основні підходи до розуміння злочинності у сучасній кримінологічній науці.
2. Злочинність та злочин: співвідношення понять.
3. Властивості злочинності.
4. Характеристики злочинності.
5. Функції злочинності.

Завдання 1. *Скласти схему (таблицю) співвідношення наступних понять: конкретний злочин, вид злочинів і злочинність.*

Завдання 2. *Складіть схему (таблицю) причин конкретного злочину та прокоментуйте її.*

Завдання 3. *Механізмом злочинної поведінки є взаємодія психічних процесів та станів особистості із зовнішнім середовищем, що визначає вибір та реалізацію злочинного варіанта поведінки з декількох можливих. Що є центральною ланкою у цьому ланцюзі? Відповідь обґрунтуйте.*

Завдання 4. *Що є продуктом зв'язку людини з зовнішнім середовищем? Як сприймається людиною зовнішня ситуація? Відповідь обґрунтуйте.*

Завдання 5. *Скласти схему (таблицю) негативних наслідків злочинності.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Злочинність і певні види кримінальних правопорушень (кримінальних проступків і злочинів): співвідношення понять.
2. Системний підхід щодо визначення поняття та характеристики злочинності.
3. Кількісно-якісні виміри злочинності.
4. Злочинність – історично обумовлене та мінливе явище.

Тема 3. Кримінологічна характеристика злочинності в Україні. Тенденції злочинності в сучасному світі

Контрольні запитання:

1. Показники злочинності: теоретичне та практичне значення.
2. Стан злочинності в Україні: загальна характеристика.
3. Латентність злочинності: поняття, види, методи аналізу.
4. Місце України на світовій та регіональній «мапі» злочинності.

Завдання 1. *Скласти схему (таблицю) щодо особистої ввітимності та типів ввітимної поведінки. Прокоментуйте її зміст.*

Завдання 2. *Скласти схему (таблицю) видів латентності злочинності. Прокоментуйте її.*

Завдання 3. *Скласти схему (таблицю) щодо методів аналізу латентності злочинності. Прокоментуйте її.*

Завдання 4. *Скласти таблицю щодо статистичного аналізу стану злочинності в Україні.*

Завдання 5. *Скласти таблицю щодо негативних наслідків латентної злочинності.*

Завдання 6. *Скласти схему класифікації латентності за розміром (об'ємом).*

Завдання 7. *Скласти схему класифікації латентності за механізмом створення.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Характеристика суб'єктивних та об'єктивних факторів злочину, характер їх взаємозв'язків.

2. Кримінологічна віктимологія: цілі та завдання.
3. Напрямки віктимологічного пізнання.
4. Системний підхід щодо вивчення злочинності.
5. Обставини, що обумовлюють латентну злочинність.

Тема 4. Теорії пояснення злочинності та їх практичне значення

Контрольні запитання:

1. Теоретичне значення та практична доцільність теорій пояснення злочинності.
2. Причини та умови злочинності: співвідношення понять.
3. Зв'язок підходів до пояснення злочинності з поглядами на її сутність.
4. Провідні підходи до пояснення злочинності (біологічний (біо-психологічний), психолого-психіатричний, соціологічний, багатофакторний); їх представники.
5. Природа та закономірності причин злочинності та їх пояснення в зарубіжній кримінології.
6. Сучасні біологічні концепції причин злочинності.
7. Соціологічний напрямок пояснення причин злочинності.
8. Соціологічні школи зарубіжної кримінології.

Завдання 1. *Скласти схему причин злочинності, прокоментувати її та підготуватись до дискусії на практичному занятті.*

Завдання 2. *Скласти таблицю з відображенням соціологічних шкіл зарубіжної кримінології. Прокоментувати її.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Характеристика причин злочинності в зарубіжних країнах та їх особливості.
2. Характеристика рівня, динаміки і структури злочинності в зарубіжних країнах.
3. Основні показники, характер і тенденції злочинності у розвинутих країнах: США, Великобританії, Франції, Німеччині, Японії.

Тема 5. Особа, яка вчиняє злочин: визначення, характеристика, особливості становлення, типологія та класифікація

Контрольні запитання:

1. Поняття особистості особи, яка вчиняє злочин, та практичне значення її вивчення.
2. Елементи характеристики особистості особи, яка вчиняє злочин.
3. Поняття процесу соціалізації та проблема десоціалізації особистості.
4. Типологія та класифікація осіб, які вчиняють злочини.

Завдання 1. У структурі особистості злочинця є наступні підрівні:

Продовжити це визначення. Підготуватись до обговорення цього питання на практичному занятті.

Завдання 2. Скласти схему типів особистості злочинця за мотивом вчинення злочину. Прокоментувати її зміст.

Завдання 3. Скласти схему типів особистості злочинця за ступенем його суспільної небезпеки. Прокоментувати її зміст.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Доцільність нормативного закріплення поняття «особистість особи, яка вчиняє злочин».
2. Формування негативних морально-психологічних особливостей особистості злочинця.

Тема 6. Механізм індивідуальної злочинної поведінки

Контрольні запитання:

1. Поняття механізму індивідуальної злочинної поведінки.
2. Мотивація, її теоретичне та практичне значення.
3. Прийняття та виконання рішення.
4. Основні типи механізмів індивідуальної злочинної поведінки.

Завдання 1. Скласти схему (таблицю) щодо об'єктивних обставин, які формують високий рівень несприятливого розвитку особистості. Прокоментуйте її та підготуйтеся до обговорення цього питання на практичному занятті.

Завдання 2. *Скласти схему (таблицю) щодо шляхів соціальної детермінації злочину. Прокоментуйте її.*

Завдання 3. *Визначте роль мотиву при вчиненні злочину. Відповідь обґрунтуйте.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Мотивування злочинів та пост-кримінальна поведінка особи.

2. Практичне значення вивчення механізму індивідуальної злочинної поведінки.

Тема 7. Запобігання злочинності: поняття, принципи, системні елементи, основи планування

Контрольні запитання:

1. Запобігання злочинності: визначення основних понять.

2. Система запобігання злочинності в Україні на сучасному етапі.

3. Загальна характеристика заходів запобігання злочинності в Україні.

4. Суб'єкти запобігання злочинності в Україні: загальний аналіз.

Завдання 1. *Повторити питання щодо проблем причин злочинності, її сутності та місця у боротьбі зі злочинністю. Скласти схему з визначенням певних рівнів такої боротьби (протидії). Прокоментуйте зміст схеми (таблиці).*

Завдання 2. *Визначте підстави класифікації причин злочинності за різними критеріями. Скласти схему (таблицю).*

Завдання 3. *Скласти схему щодо причин, які впливають на злочинність. Відповідь обґрунтуйте.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Правова основа запобігання злочинності в Україні.

2. Теоретичне та практичне значення кримінологічного планування.

Тема 8. Загально кримінально корислива злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання

Контрольні запитання:

1. Поняття користи.
2. Користь як мотив злочинної поведінки.
3. Поняття загально кримінальної корисливої злочинності та її кримінологічна характеристика.
4. Особливості особистості осіб, які вчиняють загально кримінальні корисливі злочини.

Завдання 1. Наведіть приклади (не менш 5-ти) кримінально-правових норм, які передбачають корисливі кримінальні проступки та злочини з посиланням на статті Кримінального кодексу України.

Завдання 2. Дослідивши судову практику України, визначте суворість покарання за корисливі злочини у порівнянні з іншими. Підготуйтеся до обговорення цього питання на практичному занятті.

Завдання 3. Наведіть та проаналізуйте статистичні дані за останні 5 років щодо вчинення в Україні корисливих кримінальних правопорушень: кримінальних проступків та злочинів. Підготуйтеся до обговорення цього питання на практичному занятті.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Особливості запобігання загально кримінальній корисливій злочинності в Україні на сучасному етапі.
2. Специфіка вчинення корисливих кримінальних правопорушень.

Тема 9. Загальна кримінально-насильницька злочинність: кримінологічна характеристика та особливості запобігання

Контрольні запитання:

1. Визначення загально кримінальної насильницької злочинності та її ознаки.

2. Кримінологічна характеристика загально кримінальної насильницької злочинності на сучасному етапі.

3. Особливості причин та умов вчинення загально кримінальних насильницьких злочинів. Особистість особи, яка вчиняє такі злочини.

4. Особливості системи запобігання загально кримінальній насильницькій злочинності в Україні на сучасному етапі.

Завдання 1. Наведіть приклади (не менш 5-ти) кримінально-правових норм, які передбачають насильницькі злочини з посиланням на статті Кримінального кодексу України.

Завдання 2. Використовуючи Особливу частину Кримінального кодексу України, проаналізуйте норми, які передбачають злочини із застосуванням фізичного та психічного насильства (не менш 5-ти норм). Проаналізуйте санкції цих норм та зробіть висновок щодо суворості покарання за такі злочини.

Завдання 3. Скласти схему щодо шляхів запобігання кримінальної насильницької злочинності. Прокоментуйте її зміст.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Особливості системи запобігання загально-кримінальній насильницькій злочинності в Україні на сучасному етапі.

2. Причини насильницької злочинності в Україні на сучасному етапі.

Тема 10. Рецидивна та професійна злочинність на сучасному етапі: кримінологічна характеристика та особливості запобігання. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище

Контрольні запитання:

1. Рецидив: кримінально-правове та кримінологічне розуміння.

2. Рецидивна злочинність: поняття та кримінологічна характеристика. Види рецидиву.

3. Поняття та ознаки кримінального професіоналізму.

4. Співвідношення особистості рецидивіста та особистості професійного злочинця.

6. Причини та умови рецидивної та професійної злочинності: загальні та особливі характеристики.

7. Суб'єкти та заходи запобігання рецидивній та професійній злочинності.

Завдання 1. Використовуючи Особливу частину Кримінального кодексу України, наведіть приклади норм (не менш 5-ти норм), які містять у якості кваліфікуючої ознаки злочину рецидив.

Завдання 2. Скласти схему суб'єктів професійної злочинності. Прокоментуйте її. Відповідь обґрунтуйте.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Умови професійної злочинності.
2. Заходи запобігання рецидивній та професійній злочинності.

Тема 11. Пенітенціарна злочинність як кримінологічне явище

Контрольні запитання:

1. Поняття пенітенціарної злочинності.
2. Зміст ознак пенітенціарної злочинності.
3. Причини злочинної поведінки в місцях позбавлення волі.
4. Умови злочинної поведінки в місцях позбавлення волі.

Завдання 1. Скласти схему (таблицю) типів злочинців, які вчиняють злочини в установах відбування покарання. Підготуватись до обговорення цього питання на практичному занятті.

Завдання 2. Скласти схему (таблицю) ознак пенітенціарної злочинності. Прокоментувати її.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Профілактика злочинів в установах відбування покарання.
2. Загально соціальне попередження злочинності.

**Тема 12. Економічна злочинність:
кримінологічна характеристика
та особливості запобігання**

Контрольні запитання:

1. Поняття економічної злочинності.
2. Кримінально-правова класифікація злочинів у сфері економіки.
3. Причини та умови злочинності у сфері економічної діяльності.
4. Попередження злочинів у сфері економіки.

Завдання 1. *Скласти схему класифікації злочинів у сфері економіки. Прокоментуйте її зміст, посилаючись на кримінально-правові норми.*

Завдання 2. *Скласти схеми причин та умов злочинності у сфері економічної діяльності. Прокоментуйте їх зміст. Підготуватись до обговорення цього питання на практичному занятті.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Поняття економічної злочинності та її специфіка.
2. Шляхи протидії економічній злочинності в Україні.

**Тема 13. Корупційна злочинність:
кримінологічна характеристика
та особливості запобігання**

Контрольні запитання:

1. Поняття корупційної злочинності.
2. Види корупційних правопорушень.
3. Корупційна злочинність в Україні та світі.

Завдання 1. *Скласти схему видів корупційних правопорушень. Прокоментуйте її зміст.*

Завдання 2. *Визначте специфічні особливості вчинення корупційних правопорушень. Відповідь обґрунтуйте.*

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Основні напрями запобігання корупційній злочинності в Україні.
2. Шляхи подолання корупційної злочинності в Україні.

**Тема 14. Організована злочинність:
кримінологічна характеристика
та особливості запобігання**

Контрольні запитання:

1. Поняття організованої злочинності.
2. Види організованих кримінальних правопорушень.
3. Структура організованих злочинних угруповань.
4. Специфічні особливості організованої злочинності.

Завдання 1. Повторити з курсу «Кримінальне право» поняття та ознаки (їх зміст) організованої групи, банди та злочинної організації. Звернути увагу на зміни у кримінальному законодавстві України стосовно цих видів співучасті у злочинній діяльності.

Завдання 2. Скласти схему (таблицю) об'єктів кримінологічної профілактики організованих злочинних угруповань.

Для поглибленого вивчення теми пропонується підготувати доповіді для наступного обговорення на практичному занятті:

1. Основні напрями запобігання організованій злочинності в Україні.
2. Організована злочинність в Україні та світі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кримінологія : навчальний посібник-практикум (для здобувачів вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність») / С. А. Шалгунова, А. М. Орлеан, О. С. Скок, Т. В. Шевченко, Ю. М. Крамаренко, Г. В. Барабаш, Ю. В. Волошина, І. В. Шило ; за заг. ред. к.ю.н., доц. С. А. Шалгунової. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 332 с. <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5157/1/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
2. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с. http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/2883/1/3107_IR.pdf
3. Курс лекцій по кримінологии / под ред. проф. И. Н. Даньшина (Общая часть) и проф. В. В. Голины (Особенная часть). Х. : «Одиссей», 2006. 280 с.
4. Орловська Н. А. Кримінологія : навчально-методичний посібник / Н. А. Орловська. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2015. 124 с.
5. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич і ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. К. : Прецедент, 2006. 198 с.
6. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін і ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни, Б. М. Головіна. Х. : Право, 2014. 440 с.
7. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навчальний посібник. Х. : Рубікон, 2000. 240 с.
8. Дрьомін М. В., Туляков В. О., Орловська Н. А. Кримінологія : навчально-методичний посібник. Одеса : «Юридична література», 2003. 172 с.
9. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна та ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : Право, 2009. 288 с.

10. Костенко А. Н. О криминологических основаниях реформирования уголовной юстиции в Украине / А. Н. Костенко. О. : Фенікс, 2008. С. 20–26.

11. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спеціальність 12.00.08. Одеса, 2010. 40 с.

Допоміжна

12. Криминологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники : С. Ф. Денисов і ін. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

13. Криминологія в Україні та протидія злочинності : зб. наук. статей / за ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. О. : Фенікс, 2008. 318 с.

14. Криминологія : навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 240 с.

15. Іванов Ю. Ф. Криминологія : посіб. для підготовки до іспитів / Ю. Ф. Іванов. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 164 с.

16. Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии : сб. науч. статей / под ред. М. Ф. Орзиха, В. Н. Дремина. О. : Фенікс, 2007. 360 с.

17. Міловідов Р. М. Ефективність кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: монографія. Ужгород : ТОВ «ІВА», 2013. 259 с.

18. Албул С. В. Корисливо-насильницькі злочини відносно іноземців в Україні: криминологічний аналіз : монографія / С. В. Албул. Одеса : видавець Букаєв В. В., 2009. 144 с.

Нормативно-правові акти

17. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>

18. Кримінальний кодекс України, прийнятий сьомою сесією Верховної Ради України 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради*. 2001. №25–26. Ст. 131. Із наступними змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

20. Европейская конвенция по возмещению ущерба жертвам насильственных преступлений. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

21. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та про фінансування тероризму від 16.05.2005 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

22. Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України №1153 від 28.08.2013 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/735-2013-p>

Інформаційні ресурси

23. Офіційний портал ВРУ. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42016052>

25. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>

26. Офіційний портал Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>

27. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://www.mfa.gov.ua/>

28. Питання Міністерства цифрової трансформації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>

29. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>

30. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

31. Каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>

32. Енциклопедії та словники. URL: <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30>

33. Каталог електронних бібліотек України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html>

34. Юридична бібліотека (Україна). URL: <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm>
35. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ: <http://sc.gov.ua/>
36. Генеральна прокуратура України. URL: <http://www.gp.gov.ua/>
37. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://mvs.gov.ua>
38. Європейський Суд з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>
39. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
40. Он-лайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua>. (дата звернення: 02.09.2020).

Навчальне видання

ЗАГОРОДНЮК Світлана Олегівна

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З КРИМІНОЛОГІЇ**

для здобувачів вищої освіти спеціальності 262
Правоохоронна діяльність, бакалавр

Верстання
Дизайн обкладинки

Тихон Мартиненко
Валерія Савельєва

Г Е Л Ь В Е Т И К А
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

WWW.HELVETICA.UA

Підписано до друку 01.09.2022 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 1,86. Наклад 300.
Замовлення № 0323/163. Ціна договірна.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.